

Granskning av Vänersborgs kommuns arbete med våld i nära relationer

Rapport
Vänersborgs kommun

KPMG AB

Datum 2022-09-15

Antal sidor 33

Vänersborgs kommun

Granskning av Vänersborgs kommuns arbete med våld i nära relationer

2022-09-15

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	3
2	Bakgrund	5
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	6
2.2	Revisionskriterier	7
2.3	Metod	8
3	Resultat av granskningen	9
3.1	Organisation och ansvarsfördelning	9
3.2	Mål och styrdokument	14
3.3	Hantering av ärenden avseende våld i nära relationer	18
3.4	Samverkan	24
3.5	Utbildning och kompetensutveckling	27
3.6	Återrapportering till nämnden	28
3.7	Ärendegranskning	28
5	Slutsats och rekommendationer	32

1 Sammanfattning

KPMG har av Vänersborgs kommuns revisorer fått i uppdrag att granska kommunens arbete med våld i nära relationer. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2022.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om socialnämnden säkerställt att arbetet med våld i nära relationer bedrivs på ett ändamålsenligt sätt. I detta ingår även att bedöma huruvida hanteringen av orosanmälningar som inkommer till socialtjänsten är ändamålsenlig.

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att nämnden inte i tillräcklig utsträckning har säkerställt att det arbete som bedrivs i verksamheten avseende våld i nära relationer sker på ett ändamålsenligt sätt, utifrån gällande lagar och föreskrifter. Vår bedömning grundar sig i att nämnden inte har fastställt några mål för verksamheten. Styrning och uppföljning av verksamheten inte utgår därmed inte från av nämnden beslutade mål och riktlinjer, vilket inte är förenligt med Socialstyrelsens föreskrifter (2014:4).

Detta bedöms dock inte påverka kvaliteten i det arbete som bedrivs avseende våld i nära relationer. Granskningen har visat att det i stor utsträckning finns upprättade riktlinjer och rutiner som stöd för handläggarna i arbetet. Det genomförs också löpande egenkontroller för att säkerställa att de efterlevs. Vidare bedöms det finnas goda organisatoriska förutsättningar för att bedriva verksamheten på ett ändamålsenligt sätt vad gäller ansvarsfördelning och kompetens hos de som arbetar med målgruppen, samt de som indirekt kan komma i kontakt med målgruppen. Det bedöms också finnas goda förutsättningar för samverkan såväl internt som externt, även om utrymme finns för förbättring framförallt vad gäller stöd till ett mer långsiktigt boende i annan kommun.

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi socialnämnden att:

- Fastställa mål för arbetet med våldsutsatta, barn som bevittnat våld och våldsutövare (i enlighet med SOSFS 2014:4/HSLF-FS 2022:39¹)
- Ta fram en handlingsplan som tydliggör när och hur målen ska uppnås
- Säkerställa att uppföljning och återrapportering kring arbetet mot våld i nära relationer sker:
 - utifrån uppsatta mål
 - i den utsträckning och omfattning som nämnden behöver för att kunna följa arbetet samt vidta åtgärder där så krävs
- Säkerställa att gällande riktlinjer och rutiner ses över, och vid behov revideras, utifrån de nya föreskrifter (HSLF-FS 2022:39) som träder i kraft 1 november 2022.

¹ Att målen ska omfatta även arbetet med våldsutövare är ett förtydligande i de nya föreskrifterna avseende våld i nära relationer (HSLF-FS 2022:39)

2 Bakgrund

Vi har av Vänersborgs kommuns revisorer fått i uppdrag att granska socialnämndens arbete med våld i nära relationer. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2022.

Att arbeta med våld i nära relationer är en av socialtjänstens uppgifter, vilket framgår i socialtjänstlagen 5 kap. 11-12 §§. Med våld eller andra övergrepp av närstående avses i detta sammanhang systematisk misshandel och andra övergrepp. Begreppet våld kan dock ta sig olika uttryck och kan röra sig om grovt våld och sexuella övergrepp men också andra typer av handlingar i form av hot, kränkningar och trakasserier av olika slag. I socialtjänstlagens 5 kap. 11 § stadgas att socialtjänsten har det främsta ansvaret för att våldsutsatta kvinnor och barn får det stöd och den hjälp som de behöver. Således har socialtjänsten en särställning i förhållande till andra myndigheter då den inte enbart är en servicemyndighet utan även har möjlighet och i viss utsträckning skyldighet att utreda de behov av stöd och hjälp som en medborgare kan ha kopplat till sin sociala situation. Det åligger socialnämnden att ha mål och rutiner för arbetet med våldsutsatta och barn som bevittnat våld. Att hantering av orosanmälningar sköts på ett korrekt sätt är särskilt viktigt för att kunna förhindra att medborgare far illa.

I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer framgår att socialnämnden ska utreda behov av och erbjuda stöd och hjälp samt insatser i det akuta skedet, på kort och lång sikt till:

- våldsutsatta vuxna,
- den som är under 18 år och har utsatts för våld eller andra övergrepp av sin partner, eller
- den som är under 18 år och har utsatts för hedersrelaterat våld.

När socialnämnden får kännedom om att ett barn kan ha

1. utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående, eller
2. bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående

ska nämnden utan dröjsmål inleda en utredning om barnets behov av stöd och hjälp. Nämnden ska även bedöma risken för att barnet kommer att utsättas för eller bevittna ytterligare våld.

Kommunen är också ansvarig för att socialtjänstens personal har den kunskap och de förmågor som krävs, och personalen ska också enligt Socialstyrelsens allmänna råd regelbundet få kompetensutveckling inom området.

Revisorerna har i sin riskanalys identifierat att det finns en risk att arbetet med våldsutsatta eller barn som bevittnat våld inte bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och bedömt att det finns ett behov av att genomföra en granskning av kommunens rutiner gällande våld i nära relationer.

2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Granskningens syfte är att bedöma om socialnämnden säkerställt att arbetet med våld i nära relationer bedrivs på ett ändamålsenligt sätt. I detta ingår även att bedöma huruvida hanteringen av orosanmälningar som inkommer till socialtjänsten är ändamålsenlig.

Granskningen ska besvara följande revisionsfrågor:

- Har nämnden fastställt mål för arbetet med våldsutsatta och barn som bevittnat våld?
 - Finns det en handlingsplan som tydliggör hur och när målen ska uppnås?
- Finns en tydlig organisation och ansvarsfördelning för utredning, beslut och uppföljning av ärenden som gäller våldsutsatta eller barn som bevittnat våld?
- Finns det riktlinjer och rutiner inom socialtjänsten för arbetet med våld i nära relationer?
 - Hur säkerställs att dessa efterlevs i verksamheten?
- Hur säkerställs att de som arbetar med dessa frågor har/får den utbildning och kompetensutveckling som behövs inom området?

- Finns det upprättade samverkansformer internt för att säkerställa att alla verksamheter som kan komma i kontakt med våldsutsatta och barn som bevittnat våld har kunskap inom området?
- Finns det upprättade samverkansformer med externa aktörer (polis, regioner, länsstyrelser och/eller andra organisationer)?
- Hur säkerställs en ändamålsenlig hantering av orosanmälningar som rör barn som utsatts för eller bevittnat våld?
 - Finns en tydlig organisation och ansvarsfördelning avseende hantering av orosanmälningar?
 - Finns det riktlinjer, rutinbeskrivningar och övriga styrdokument för hantering av orosanmälningar?
- Är återrapportering till nämnden kring arbetet med våld i nära relationer samt hantering av orosanmälningar tillräcklig?

Granskningen omfattar arbetet med våld i nära relationer på en övergripande nivå med fokus på nämndens struktur för styrning, ledning och uppföljning.

2.2 Revisionskriterier

Vi kommer att bedöma om rutinerna uppfyller:

- Kommunallagen
- Socialtjänstlagen (SoL)
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd avseende våld i nära relationer (SOSFS 2014:4)²
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd avseende dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS (SOSFS 2014:5)

² Socialstyrelsen beslutade den 31 maj 2022 om nya föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer. Föreskrifterna träder i kraft den 1 november 2022 och då upphör de tidigare föreskrifterna att gälla.

- Tillämpbara interna regelverk, policys och beslut

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom intervjuer med berörda tjänstemän och dokumentstudier. Intervjuer har genomförts med:

- Verksamhetschef individ- och familjeomsorg (IFO)
- Verksamhetschef för vård, stöd och utredning
- Enhetschef vuxenenheten samt 1:e socialsekreterare
- Enhetschef barn och unga samt 1:e socialsekreterare
- Enhetschef råd och stöd samt 1:e behandlingssekreterare
- Enhetschef försörjningsstöd samt 1:e socialsekreterare
- Enhetschef biståndsenheten samt 1:e socialsekreterare (inom äldreomsorg resp. personligt stöd och omsorg)
- Utvecklingsledare
- Socialsekreterare inom mottagningsteamet
- Socialsekreterare inom våldsteamet
- Socialsekreterare inom vuxenenheten

Inom ramen för granskningen har vi tagit del av, och granskat, verksamheternas riktlinjer och rutiner avseende handläggningen av ärenden som berör barn, unga och vuxna som utsatts för, eller bevittnat våld. Vi har även tagit del av bland annat uppföljningsdokument, handlingsplaner, nyckeltalsredovisningar, detaljbudget.

Inom ramen för granskningen har vi även granskat ett urval ärenden som aktualiserats genom inkommen orosanmälan. Ärendegranskningen har fokuserats på huruvida gällande krav i lagar och föreskrifter efterlevs gällande hantering och dokumentation av ärenden/utredningar från aktualisering till beslut.

Samtliga intervjuade har beretts möjlighet att faktagranska rapporten.

3 Resultat av granskningen

3.1 Organisation och ansvarsfördelning

Socialnämndens ansvar för såväl våldsutsatta som barn som bevittnat våld regleras i socialtjänstlagen. Socialnämndens ansvar för barn och unga som riskerar att fara illa regleras i 5 kap. 1 §. Här framgår bland annat nämndens ansvar för att motverka att barn och unga far illa samt dess ansvar för att barn och ungdomar växer upp under goda och trygga förhållanden. Likaså att de, vid behov, får det stöd och den hjälp som hen behöver. I 1 a § tydliggörs nämndens ansvar för att samverka med andra i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa.

I samma kapitel 11 § regleras särskilt nämndens ansvar gentemot våldsutsatta och barn som bevittnat våld. I socialnämndens uppgifter ingår att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Nämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

Vad gäller ansvarsfördelningen inom nämnden så framgår det av Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2014:4, 3 kap. 2 §) att nämnden ska fastställa var i verksamheten ansvaret ligger för att utreda, fatta beslut i och följa upp ärenden som gäller våldsutsatta eller barn som bevittnat våld.

3.1.1 Övergripande ansvarsfördelning

Socialnämnden ansvarar för de uppgifter som kommunen ska fullgöra enligt socialtjänstlagen och vad som i speciallagstiftning³ sägs om socialnämnd⁴, däribland individ- och familjeomsorg. Nämnden ansvarar enligt reglementet för att dess verksamhet är ändamålsenlig med hänsyn till av kommunfullmäktige fastställda mål och styrning samt lagar och andra författningar för verksamheten. Till detta hör att aktivt följa och agera på förändring och utveckling kopplat till verksamhetsområdet, i syfte att förbättra verksamhet och arbetsformer.

I socialförvaltningen finns följande verksamhetsområden;

- Vård och omsorg/hemtjänst
- Vård och omsorg/Särskilt boende
- Vård, stöd och utredning
- Personligt stöd och omsorg
- Individ- och familjeomsorg
- Arbete, sysselsättning, integration
- Administrativa verksamhetsinriktningen
- Verksamhet kvalitet och utveckling

Individ- och familjeomsorgen består av fem enheter; vuxenenheten, barn- och ungdomsenheten, råd- och stödenheten, familjeenheten samt försörjningsstödsenheten. Barn- och ungdomsenheten samt vuxenenheten är de enheter som handlägger/utreder våldsärenden.

- Vuxenenheten ansvarar för ärenden (myndighetshandläggning samt insatser) gällande vuxna personer från 18 år och uppåt avseende missbruks-/beroendeproblematik inkl. spelproblematik samt våld i nära relation (VIN), övrigt

³ Exempelvis lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

⁴ Reglemente socialnämnd, 2017-11-22 § 183

våld/hot, avhoppare från kriminella verksamheter, brottsoffer samt driften av kommunens akutlogi. Enheten består av tre team;

- Utredning
- Stöd och behandling
- Stöd och boende

Socialsekreterare vid vuxenenheten ansvarar för utredning, bedömning och beslut om insatser samt eventuell planering av boende, skydd och stöd. Insatser finns att tillgå både i öppenvård vid vuxenenheten i Vänersborgs kommun samt via samverkan med enheten mot våld i nära relation i Trollhättan.

Av socialnämndens verksamhetsberättelse för 2021 framkommer att det under 2021 var totalt 34 brukare som beviljades insats med anledning av våld i nära relation (varav 5 män). 9 kvinnor erhöll under året insats i form av Trollhättans skyddade boende och 4 kvinnor beviljades skyddat boende på annan ort. Dessa 4 ärenden hade samtliga en grund i hedersrelaterat våld.

- Barn- och ungdomsenheten ansvarar för att utreda, bevilja samt följa upp insatser gällande barn och unga 0–18 år. Enheten vänder sig till barn och unga och deras föräldrar och är uppdelade i fyra team;

- Mottagningsteam
- Barnteam (0-12 år)
- Ungdomsteam (13-20 år)
- Våldsteam

Ärenden som rör våld, sexuella övergrepp samt hedersrelaterat våld och förtryck för barn och unga från 0-21 år handläggs i huvudsak av våldsteamet. Mottagningsteamet förhandsbedömer inkommen oro i nya ärenden och när det rör uppgifter om våld, hedersrelaterat våld och förtryck eller annan allvarlig

utsatthet inleds utredning enligt 11 kap 1 § SoL utan dröjsmål. Är uppgifterna vaga görs en förhandsbedömning innan utredning inleds. Bedömning avseende inledande kontakter sker vid behov i samråd med 1:e socialsekreterare. Om orosanmälan inkommer i ett pågående ärende är det ansvarig handläggare som ansvarar för att ta emot och bedöma anmälan.

Av socialnämndens verksamhetsberättelse för 2021 framkommer att det under 2021 inleddes totalt 619 utredningar gällande barn och unga (574 utredningar år 2020). Av de 619 utredningar som inleddes under 2021 har 316 anmälningar orsakskoden våld, jämfört med 212 anmälningar år 2020. I

verksamhetsberättelsen lyfts det fram att den markanta ökningen visar att det är än viktigare att ha ett våldsteam med hög kompetens på området, vilket finns på plats sedan år 2018.

- Råd- och stödenheten riktar sig till familjer och ungdomar i åldern 0-20 år som har behov av rådgivning, stöd och behandling utifrån olika former av problemområden. Enheten består av familjebehandlare, 1:e behandlingssekreterare, fältsekreterare, föräldrarådgivare samt administratörer för IFO.

Familjebehandlarna på enheten är uppdelade i tre team:

— Vårdsteam⁵

— Ungdomsteam

— Barnteam

- Familjeenheten består av ett familjehemsteam som består av familjehemssekreterare och barnsekreterare, familjerättsteam, samt familjerådgivning. Familjehemsgruppen har i uppdrag att rekrytera, stödja och

⁵ Familjebehandlarna i våldsteamet tillhörde tidigare barn- och ungdomsenheten. Under 2021 genomfördes en organisationsförändring och de tillhör nu samma enhet som övriga familjebehandlare.

vägleda familjehem. Barnen som är placerade har en egen socialsekreterare, så kallad barnsekreterare, som stödjer dem på olika sätt och i kontakten med anhöriga. Barnsekreterarna arbetar med barn och unga upp till 18/21 år och deras vårdnadshavare. Barnsekreterarna tar emot och bedömer anmälningar i de fall det inkommer oro för att ett placerat barn skulle vara utsatt för våld.

Familjerätten arbetar med samarbetsamtal, utredningar och upplysningar gällande vårdnad/boende och umgänge på uppdrag av tingsrätten.

- Försörjningsstödsenhetens uppdrag är att stödja människor till egen försörjning samt pröva rätten till ekonomiskt bistånd under tiden. Allt arbete ska syfta till självförsörjning och ett självständigt liv för individen. Enheten handlägger inte VIN-ärenden men har i kontakt med individerna möjlighet att identifiera/uppmärksamma om den/de är våldsutsatt eller utövar våld. Om det framkommer att en individ är utsatt för, eller utövar, våld kan en anmälan göras till berörd enhet inom kommunen för vidare hantering.

Inom vård, stöd och utredning finns biståndsenheten, som bland annat ansvarar för handläggning och beslut om bistånd till äldre personer och personer med funktionsnedsättning. Enheten handlägger inte våldsärenden men kan i sin verksamhet upptäcka, identifiera och uppmärksamma individer som är utsatta för eller utövar våld i nära relation.

De intervjuade uppger att det finns en tydlig ansvarsfördelning och gränsdragning i organisationen. Medarbetarna har en god kännedom om vem som ansvarar för vad och var de ska vända sig om frågor, eller behov av råd eller stöd, uppstår (se även avsnitt 3.4).

3.1.2 Bedömning

Utifrån de underlag vi tagit del av och genomförda intervjuer bedömer vi att det finns en tydlig organisation avseende arbetet med våld i nära relationer, i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2014:4, 3 kap. 2 §). Det framgår på ett tydligt sätt hur ansvaret är fördelat mellan enheterna inom individ- och familjeomsorgen. Det

förefaller också vara tydliga gränsdragningar avseende vilken enhet som ansvarar för vad. Likaså var medarbetare, inom såväl den egna verksamheten och förvaltningen som övriga förvaltningar, ska vända sig om frågor eller behov av råd eller stöd uppstår.

3.2 Mål och styrdokument

Enligt SOSFS 2014:4 kap 3.1 § ska socialnämnden fastställa mål för arbetet med våldsutsatta och barn som bevittnat våld samt beskriva när och hur målen ska uppnås. De inriktningsmål och förväntade resultat som berör socialnämndens område omfattar samtliga delar av verksamheten, inklusive arbetet med våldsutsatta och barn som bevittnat eller utsatts för våld. Det finns dock inte några specifika mål för arbetet med våld i nära relationer. Av intervjuer framgår dock att arbetet med våld i nära relationer är högt prioriterat och det sker ett fokuserat arbete med dessa frågor i förvaltningen. Det finns ett flertal styrdokument som tydliggör hur arbetet med våld i nära relationer ska bedrivas, på såväl förvaltningsövergripande nivå som på enhetsnivå. Likaså specifika rutiner för handläggning av våldsärenden inom både vuxenenheten och barn och ungdomsenheten.

3.2.1 Förvaltningsövergripande styrdokument

3.2.1.1 Riktlinje avseende våld i nära relation (VIN) vuxna

På förvaltningsövergripande nivå finns en riktlinje avseende våld i nära relationer (VIN) vuxna, som gäller för all personal i socialförvaltningen som arbetar med brukare. Den beskriver på en övergripande nivå hur arbetet med våld i nära relation bedrivs inom socialförvaltningen samt tydliggör definitionen av våld i nära relationer och vad detta innefattar. Till riktlinjen har ett antal rutiner tagits fram, såsom rutiner för FREDA-kortfrågor⁶, skyddade personuppgifter samt för våldsutsatta vuxna personer som behöver stöd i sin dagliga livsföring. I den sistnämnda beskrivs arbetsflödet och

6 FREDA-kortfrågor är ett stöd för att fråga om våld i enskilda ärenden

ansvarsfördelningen mellan olika avdelningar inom Socialförvaltningen för hanteringen av dessa ärenden.

3.2.1.2 Handlingsplan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

En handlingsplan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck har tagits fram i samverkan mellan förskola och grundskola, socialtjänst samt kultur och fritid. Detta då det krävs en samverkan mellan de förvaltningar som kan komma i kontakt med barn och ungdomar som är utsatta eller riskerar att utsättas. Barn- och utbildningsförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen och socialtjänsten behöver ha en gemensam bild om vad hedersproblematik kan innebära och hur man kan arbeta med denna typ av ärenden. Syftet med handlingsplanen är att:

- Göra personal medvetna om tecken på hedersrelaterat våld och förtryck
- Skapa rutin för förebyggande och främjande insatser
- Ge handlingsberedskap i akuta situationer
- Tydliggöra vilket ansvar olika aktörer i kommunen har

I handlingsplanen finns specifika handlingsplaner framtagna per verksamhet som på en mer detaljerad nivå beskriver hur arbetet ska bedrivas och hur samverkan kan/ska ske.

3.2.1.3 Övergripande rutin för myndighetsutövning och utförarverksamhet inom Individ- och familjeomsorg

Inom IFO har även en övergripande rutin för myndighetsutövning och utförarverksamhet inom individ och familjeomsorg upprättats (Våld i nära relation samt brottsoffer enligt 5 kap. 11 § SoL). Syftet med rutinen är att IFO ska ha en gemensam värdegrund samt handlägga och arbeta i dessa ärenden på ett enhetligt vis utifrån gällande lagstiftning, föreskrifter, barnkonvention och rekommendationer. Vidare är syftet att IFO ska tillse att enskilda inom ramen för målgruppen som beskrivs i 5 kap 11 § SoL får det stöd och den hjälp som de behöver. Av rutinen framgår bland annat hur verksamheten ska agera vid akuta situationer samt förebyggande arbete/insatser enligt

SoL. Här framgår även vad respektive enhet inom IFO ansvarar för samt hur samverkan ska ske.

3.2.2 Verksamhets- och enhetsspecifika styrdokument

3.2.2.1 Enhetsspecifika rutiner

På enhetsnivå finns rutiner och processkartor avseende myndighetsutövning SoL/LVU respektive SoL/LVM, som beskriver processen från aktualisering av ett ärende till uppföljning av ärendet. Arbetet med processbeskrivningar och tillhörande rutiner är pågående och uppges fortsätta utvecklas framåt. Det finns även specifika rutiner avseende LVU respektive LVM. Inom både vuxenenheten och barn och ungdomsenheten finns även särskilda rutiner och mallar avseende våldsutredningar som tydliggör hur utredningen ska gå till och dokumenteras. Av såväl rutindokument som av intervjuer framgår det att enheterna utgår från Socialstyrelsens handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer i sitt arbete.

3.2.2.2 Rutin för egenkontroller i ärende vid Individ- och familjeomsorgen

Inom IFO har en rutin avseende egenkontroller tagits fram i syfte att säkerställa att egenkontroller genomförs samt att gällande lagstiftning uppfylls. Det vill säga att handläggning av ärenden (myndighetsutövning), utförande av insatser och samtlig ärendedokumentation sker på ett rättssäkert sätt. Likaså att Socialstyrelsens respektive kommunens föreskrifter, rekommendationer och riktlinjer efterlevs.

Verksamhetschef har ett övergripande ansvar för att rutiner kring egenkontroll finns samt att egenkontroller genomförs på samtliga IFO:s enheter. Respektive enhetschef ansvarar för att följa upp kvalitetsarbetet utifrån egenkontrollerna samt att riktlinjer och rutiner är kända och vidmakthålls. 1:e socialsekreterare (myndighetsutövning) alt. 1:e behandlingssekreterare (utförarverksamhet) vid respektive enhet ansvarar för att genomföra egenkontrollerna samt att upprättade rutiner implementeras i verksamheten vid enheten.

Enheterna inom IFO har i stor utsträckning likartade rutiner för egenkontroll. Inom barn och ungdomsenheten, vuxenenheten och familjeenheten sker egenkontroll genom att ett slumpmässigt utvalt ärende per ansvarig socialsekreterare. Detta görs varje kvartal av 1:e socialsekreterare/behandlingssekreterare för respektive team. Vid minst två tillfällen per år genomförs egenkontroll vid enhetens ledningsgruppsmöten tillsammans med enhetschef. Ytterligare egenkontroller genomförs även alltid i ärenden där synpunkter eller klagomål inkommit.

Inom försörjningsstödsenheten görs en egenkontroll av två ärenden per månad av 1:e socialsekreterare. 1:e socialsekreterare skriver ut aktuell ärendelista en gång per månad som lämnas till enhetschef. Ifrån ärendelistan väljs två slumpmässiga ärenden ut av enhetschef.

Inom råd- och stödenheten görs egenkontroll av ett slumpmässigt utvalt ärende per ansvarig familjebehandlare varje kvartal av 1:e behandlingssekreterare. Ytterligare egenkontroller genomförs även alltid i ärenden där synpunkter eller klagomål inkommit.

Utöver de egenkontroller som genomförs enligt ovan så sker också en löpande uppföljning av ärenden. Det sker genom att 1:e socialsekreterare går igenom samtliga utredningar och beslutsunderlag för att säkerställa att underlaget är tillräckligt och uppfyller de krav som ställs. Det, i kombination med egenkontrollen, uppges bidra till en god kvalitetssäkring av de utredningar som görs och de beslutsunderlag som upprättas. Om det utifrån egenkontroller eller ärendegenomgångar identifieras behov av utveckling/förbättring inom något område så hanteras det antingen på individnivå genom att ansvarig socialsekreterare får stöd/utbildning eller på gruppnivå genom kompetensutveckling i form av utbildningar eller liknande.

3.2.3 Bedömning

Granskningen har visat att nämnden inte har fastställt mål eller en handlingsplan som beskriver hur och när målen ska uppnås, i enlighet med gällande föreskrifter (SOSFS 2014:4), varken i ett särskilt dokument eller i de måldokument som upprättas.

Vi kan konstatera att det finns ett flertal planer, riktlinjer och rutiner som stöd i arbetet med våld i nära relationer, som vi bedömer utgör ett gott stöd för medarbetarna i handläggningen. Trots avsaknad av mål inom området bedömer vi att det bedrivs ett fokuserat arbete inom området för att säkerställa att det sker på ett ändamålsenligt sätt.

För att säkerställa att gällande lagar, föreskrifter, riktlinjer och rutiner efterlevs genomförs regelbundna egenkontroller i verksamheten där ärenden granskas kontinuerligt. Resultatet av egenkontrollerna utgör sedan grund för eventuella förbättringsåtgärder, antingen på individ- eller gruppnivå, i syfte att stärka kvaliteten i arbetet.

3.3 Hantering av ärenden avseende våld i nära relationer

3.3.1 Hantering av våldsärenden inom vuxenenheten

3.3.1.1 Aktualisering

Vuxenenheten arbetar med frivilliga insatser för såväl våldsutsatta som våldsutövare. När det gäller vuxna som utsätts för eller utövar våld kan aktualisering ske utifrån egen ansökan eller genom inkommen anmälan om oro/inkommande information. Däremot får utredning gällande vuxen ej inledas utan personens samtycke, undantaget om personen är 18-20 år, då utredning kan inledas utan samtycke, utifrån LVU-lagstiftningen. Individer i behov av råd och stöd kan identifieras inom andra enheter/verksamheter/förvaltningar, då de möter individer som kan ha utsatts för/utövat våld. I flertalet verksamheter ställs frågor om våld i de samtal som förs med individer. Om det framkommer uppgift om våld ska den enskilde erbjudas en kontakt med socialsekreterare på vuxenenheten. De kan också, med den enskildes godkännande, lämna över till enheten att ta kontakt. En stor del av de individer som kontaktar vuxenenheten har tidigare erhållit biståndslöst samtalsstöd via Enheten mot våld (Trollhättans kommun). Om en anmälan om oro/inkommande information om stöd- eller skyddsbehov inkommit till vuxenenheten från annan verksamhet, person eller myndighet är det viktigt att kontakt tas på ett säkert sätt för den enskilde. För detta

finns upprättade rutiner. Om den sökande har barn informeras barn- och ungdomsenheten som utifrån det hanterar barnärendet utifrån deras rutin för våldsärenden.

3.3.1.2 Utredning

Efter den första kontakten/efter att ansökan inkommit bokas en tid för ett första möte med den enskilde, där socialsekreteraren dels informerar den enskilde om verksamheten (vilka de är, vilka lagar de utgår ifrån och vilka insatser de kan erbjuda m.m.), dels görs en riskbedömning för att kartlägga våldet och bedöma risken för fortsatt våld. För detta använder enheten FREDA-beskrivning och FREDA-farlighetsbedömning. Om den sökande är i behov av akut skydd hanteras detta i huvudsak inom ramen för det samverkansavtal som finns med Trollhättans Stad. Om det finns behov av skyddat boende utanför kommunen finns upphandlade ramavtal för detta.

Om den sökande önskar inleds en utredning. Det finns inte några uttalade krav i lagar, föreskrifter eller riktlinjer som anger hur snabbt en utredning ska inledas, utöver att det ska ske utan dröjsmål (inom vuxenenheten inleds utredningen dock alltid samma dag). För utredningar som avser vuxna får utredning inte inledas mot personens vilja. Under utredningens gång har socialsekreteraren och den enskilde fortsatta kontakter och träffar. Om behov finns, och den enskilde samtycker, kan även övriga personer i dennes nätverk kontaktas.

De intervjuade uppger att handlägningsprocessen i stort fungerar väl och att det finns det stöd som behövs för att kunna utföra arbetet på ett bra sätt.

3.3.1.3 Insatser

Efter att utredningen är genomförd beslutas om eventuell insats. De insatser som kan erbjudas är:

- Personstöd med behandlingssekreterare
- Stödinsats med socialsekreterare

Vänersborgs kommun

Granskning av Vänersborgs kommuns arbete med våld i nära relationer

2022-09-15

- Samtalsstöd via Enheten mot våld (Trollhättans kommun)
- Skyddat boende (genom samverkansavtal med Trollhättans kommun, alt. via upphandlade ramavtal om behov av boende på annan ort)
- Råd- och stöd boende

Vid behov av insats på skyddat boende erbjuds i första hand boende i Trollhättan. Vid vuxenenheten finns rutiner för tillvägagångssätt då skyddat boende i Trollhättan inte bedöms vara lämpligt.

Det skyddade boendet i Trollhättan tar inte emot män, kvinnor i aktivt missbruk eller kvinnor med komplex psykiatrisk problematik, personer med funktionsnedsättning eller äldre personer i behov av vård/omsorg (äldreomsorg). I dessa fall behöver en samordning av insatser ske mellan olika avdelningar och enheter inom socialförvaltningen. De intervjuade har lyft fram att målgruppen äldre och personer med funktionsnedsättning som utsätts för våld i nära relation är särskilt utsatta, då de både har behov av stöd i sin dagliga livsföring och stöd och skydd utifrån våldsutsatthet. Detta uppges vara ett viktigt område att fokusera på för förvaltningen, och rutiner⁷ har därför tagits fram för att kunna erbjuda ett så gott stöd och skydd som möjligt för dessa individer.

I viss utsträckning kan den enskilde få hjälp att ordna ett mer stadigvarande boende, men det uppges vara svårt att få till mer långsiktiga boendelösningar. Detta särskilt i de fall där det finns behov av boende i annan kommun. Vänersborgs kommun ingår i ett nationellt nätverk i syfte att kunna erbjuda våldsutsatta bostad i annan kommun. Detta uppges dock inte fungera som önskat, vilket leder till att våldsutsatta riskerar att bo kvar i skyddat boende längre än nödvändigt.

Av intervjuer framkommer att de insatser som erbjuds i övrigt motsvarar det behov som finns hos de sökande och lever upp till vad som anges i gällande föreskrifter.

⁷ Rutin kring våldsutsatta vuxna personer som behöver stöd i sin dagliga livsföring

3.3.2 Hantering av våldsärenden inom barn- och ungdomsenheten

3.3.2.1 Aktualisering

Ett ärende aktualiseras genom att en orosanmälan inkommer, eller att enheten får information från annan part att ett barn utsatts för eller bevittnat våld i hemmet. Orosanmälningar inkommer till mottagningsteamet⁸ som gör en förhandsbedömning och en akut skyddsbedömning. Detta sker omedelbart, senast samma dag som anmälan kommer in. Om det finns behov av omedelbart omhändertagande av barn och ungdom tas beslut av socialutskott, alternativt av tjänstgörande ordförande eller annan ledamot som socialnämnden förordnat i de fall socialutskottets sammanträde inte kan avvaktas. När det gäller barn eller unga som utsatts för eller bevittnat våld ska alltid en utredning inledas. Det är endast i sällsynta fall som beslut tas att inte inleda utredning, vilket då kan grunda sig i att uppgifterna i anmälan är vaga eller att det finns andra skäl som gör att det inte finns grund för att påbörja utredning. Beslut om att inte inleda utredning tas av 1:e socialsekreterare.

3.3.2.2 Utredning

När beslut är fattat att inleda utredning lämnas ärendet över till våldsteamet. Detta sker senast måndagen efter att ärendet inkommit, då fördelning av ärenden sker. Socialsekreterare, tillsammans med 1:e socialsekreterare, bedömer då om det finns stödbehov redan i inledningen av utredning. Om stödbehov finns har 1:e socialsekreterare och 1:e behandlingssekreterare på råd- och stödenheten en dialog för vidare handläggning av ärendet. Under utredningen tar socialsekreterare de kontakter som är nödvändiga för utredningen och utreder och bedömer risken för fortsatt våld. Likaså görs en bedömning av stödbehov på kort eller lång sikt. Under utredningen ska barnet få komma till tals, och enskilda samtal med barnet ska alltid hållas, om det inte finns skäl som inte gör det möjligt och/eller nödvändigt (exempelvis att barnet inte har möjlighet att föra sin talan). I samråd med 1:e socialsekreterare ska socialsekreteraren göra en bedömning om polisanmälan ska göras eller inte. Om en

⁸ Orosanmälan som inkommer i ett pågående ärende hanteras av ansvarig socialsekreterare.

polisutredning inleds så har socialsekreterare en tät samverkan med polis/åklagare. Utredningarna pågår då parallellt.

Ärenden som avser hedersrelaterat våld hanteras i huvudsak på motsvarande sätt som övriga utredningar. Här tas dock större hänsyn till om/när kontakt ska tas med vårdnadshavare innan utredning inleds respektive i inledningen av utredningen. Skäl till att avvakta med att underrätta vårdnadshavaren kan vara att vårdnadshavare eller omsorgsgivare står misstänkt för brott mot barnet och/eller barnet själv har önskemål om att underrättelse avvaktas. Likaså att det kan finnas behov av att tala med fler i barnets professionella nätverk, ha ytterligare samtal med barnet och i allvarliga fall planera för hur skyddet ska utformas innan information om att utredning inletts ges till vårdnadshavaren. I dessa ärenden använder sig socialsekreteraren av PATRIARK, som är en vägledning för bedömning och hantering av risk för hedersrelaterat våld.

Om barn- och ungdomsenheten får information om att ett barn bor på ett skyddat boende tillsammans med en förälder, inleds en utredning utan dröjsmål. Rutiner för hur dessa utredningar ska hanteras framgår av "Rutin avseende våldsutredningar på barn- och ungdomsenheten".

Om det i utredningen framkommer att det förekommer våld mellan föräldrarna gör socialsekreterare en första screening med stöd av FREDA kortfrågor. Om den då får uppgifter om våld tas kontakt med 1:e socialsekreterare för samverkan med vuxenenheten. Därefter bokas ett gemensamt samtal med socialsekreterare på både barn- och ungdomsenheten och vuxenenheten, tillsammans med både den våldsutsatta och våldsutövande föräldern.

En utredning ska bedrivas skyndsamt och ska inte göras mer omfattande än vad som behövs. Utredningen ska vara slutförd inom senast fyra månader. Inom denna tid ska utredningen också kommuniceras med berörda parter.

3.3.2.3 Insatser

När utredningen är färdig beslutas om ärendet ska avslutas med beviljande av insats eller ej. Och då lämnas ett uppdrag till den som ska utföra insatsen, i detta fall råd- och

2022-09-15

stödenheten. I uppdraget beskrivs syfte och målsättning, som familjebehandlare därefter utgår ifrån vid val av metod. Beslut om insats kan även göras i inledningen av utredningen, om det bedöms finnas behov av stödinsatser. Insats kan endas beviljas om vårdnadshavare (och den unge) samtycker till det. Beslut om omhändertagande enligt LVU kan dock tas utan vårdnadshavares samtycke. Vilka insatser som beviljas har sin grund i vad som framkommit av utredningen. De kan rikta sig till både barnet och vårdnadshavare.

Insatser som påbörjas parallellt med utredningen utgår från BIM, som är Barnahus insatsmodell som syftar till att varje barn snabbt ska erbjudas stöd. Barnet ska via metoden erbjudas stöd redan samma dag som polisförhöret eller barnsamtal med socialtjänsten utifrån att misstanke om våldsutsatthet, har ägt rum. Även föräldrarna erbjuds stöd samma dag i syfte att stabilisera den kris som ofta uppstår i samband med att barnet berättat om sina hemförhållanden. BIM-modellen innebär att både socialsekreterare och behandlare arbetar parallellt under utredningen. Vägledning finns framtagen för såväl barnsamtal samt förändringsinriktande respektive stabiliserade insatser.

I arbetet utgår råd- och stödenheten från evidensbaserade metoder, såsom BIM som beskrivs ovan, Trappan som är en modell för krissamtal med barn som upplevt våld i sin familj, STARK-modellen som är en insats framtagen för att kunna möta och stärka barn och ungdomar som har varit utsatta för sexuella övergrepp och kränkningar i en relation, i offentlig miljö eller på nätet m fl.

Råd- och stödenheten erbjuder även olika former av stödgrupper som riktar sig till vuxna, barn och familjer som upplever eller har upplevt våld i nära relation. Samtalen som hålls är även av behandlande karaktär där personalen bland annat använder sig av KBT eller annan samtalsterapi för att medvetandegöra och motverka våld.

De intervjuade uppger att de insatser som idag erbjuds i huvudsak motsvarar det behov som finns, men att det sker en konstant utveckling inom området och att det därför är av vikt att såväl ha en god omvärldsbevakning som kompetensutveckling kring nya arbetssätt och metoder etc. De intervjuade uppger dock att ärenden som rör

hedersrelaterat våld och förtryck är komplexa och att det i dessa fall kan finnas svårigheter att hitta/erbjuda lämpligt stöd och insatser. Detta då merparten av insatserna (utom omhändertagande enligt LVU) är frivilliga och förutsätter att de individer som berörs är mottagliga för stöd och hjälp. Detta är dock en problematik som inte är avgränsad till Vänersborgs kommun.

3.3.3 Bedömning

Enligt SOSFS 2014:4 kap 3.1 § ska nämnden fastställa mål för arbetet med våldsutsatta och barn som bevittnat våld samt beskriva när och hur målen ska uppnås. Några sådana mål har inte kunnat identifieras under granskningens gång. Verksamhetsföreträdare känner inte heller till att nämnden satt några mål. Vi noterar att även att det av vissa medarbetare har lyfts fram som att det finns brister i metodstödet kring arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

3.4 Samverkan

3.4.1 Samverkan internt

Då det finns individer som är aktuella inom flera enheter så är det av stor vikt att det finns en väl fungerande samverkan – såväl för individerna som för socialsekreterarna. För samverkan inom IFO finns en rutin framtagen som tydliggör hur samverkan ska gå till. Här tydliggörs att om den enskilde är aktuell inom fler än en enhet ska kontakt tas med ansvarig socialsekreterare på respektive enhet där den enskilde har en aktualitet. Detta för att säkerställa en samverkan för att den enskilde ska kunna erbjudas en gynnsam planering som omfattar hela dennes livssituation. Därtill kan samhandläggning komma att behövas i ärendet, det vill säga att socialsekreterare har gemensamma utredningssamtal och uppföljningssamtal. Om ansvarig socialsekreterare saknas inom någon enhet ansvarar 1:e socialsekreterare på respektive enhet för samverkan.

De intervjuade uppger att det finns en god samverkan inom och mellan enheter, och att det är tydligt vilka vägar de kan gå för att få stöd/råd/vägledning i frågor som rör våldsärenden. Exempelvis kan medarbetare i andra enheter/verksamheter/förvaltningar

vända sig till vuxenenheten för vägledning om hur våldsärendet eller misstänkta våldsärenden ska hanteras. I de ärenden som berör såväl barn som vuxna, finns en god samverkan mellan vuxenenheten och barn- och ungdomsenheten.

Utöver den samverkan som sker kopplat till specifika ärenden finns även en förvaltningsövergripande samrådsgrupp. I denna grupp ingår bland annat enhetscheferna för vuxenenheten, biståndsenheten, hemtjänsten och särskilt boende samt utvecklingsledare. Gruppen har ansvar för nedanstående punkter:

- ❖ Årligen planera för VIN-månaden som sker i november
- ❖ Revidera riktlinjen⁹ och rutiner
- ❖ Omvärldsbevakning – inhämta kunskap, delta på föreläsningar, bevaka statsbidrag och hur dessa kan användas
- ❖ Återrapportera till förvaltningens ledningsgrupp

Vid intervjuerna framkommer det även att gruppens syfte är att sprida information om VIN till andra enheter och förvaltningar. Som framgår ovan har förvaltningen varje år en VIN-månad för att belysa arbetet med våld i nära relationer samt våldsutövare. Detta innebär att samtliga enheter ska lyfta upp och prata om förvaltningens riktlinjer och rutiner för arbetet mot våld. Enheterna formar/går igenom handlingsplanen som bygger på riktlinjen och rutiner.

I Vänersborgs kommun finns även en samverkande socialsekreterare, som är en tjänst som finansieras av socialtjänst och skola. Syftet med att tillsätta tjänsten var att skapa en samverkan mellan verksamheterna och fungera rådgivande till personal i skola och förskola.

3.4.2 Samverkan externt

3.4.2.1 Barnahus Fyrbodal

Barnahus Fyrbodal är en verksamhet där åklagare, polis, socialtjänst och hälso- och sjukvård samverkar kring barn som misstänks varit utsatta för brott. Syftet med Barnahus Fyrbodal är att stärka barnperspektivet och ge barn och ungdomar den hjälp

⁹ Riktlinje avseende våld i nära relation (VIN) vuxna

de behöver genom att berörda myndigheter samverkar. Barn som har blivit utsatta för brott i form av våld och/eller övergrepp ska utredas på ett och samma ställe i barnanpassade lokaler. Det innebär att barn i så stor utsträckning som möjligt endast behöver åka till en plats, att de inte ska behöva upprepa sin berättelse för olika myndighetsrepresentanter vid flera olika tillfällen och att samtal med myndighetspersoner och mottagandet anpassas utifrån ålder och behov. Målgruppen för Barnahus är barn under 18 år och som misstänks vara utsatta för sexuella övergrepp, misshandel, hedersrelaterade brott och sexuell exploatering.

Resurscentrum Heder är en förstärkt del av Barnahus Fyrbodal. Målgruppen för Resurscentrum är barn och ungdomar. Syftet är ett förbättrat stöd, hjälp och bemötande för de som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck eller ligger i riskzonen för det.

3.4.2.2 Enheten mot våld i nära relationer – Trollhättans stad

Vänersborgs kommun har ett avtal med Trollhättans stad gällande skyddat boende för våldsutsatta kvinnor och medföljande barn. Avtalet syftar till att tillförsäkra kvinnor som blivit utsatt för fysiskt, psykiskt och/eller sexuellt våld bistånd i form av ett skyddat boende. Syftet är också att tillförsäkra våldsutsatta och våldsutövare i nära relation stöd och hjälp i form av samtal i syfte att kunna leva ett liv fritt från våld. Enheten mot våld i nära relationer i Trollhättans stad åtar sig, genom avtalet, att ge stöd, hjälp och vägledning för att kvinnor som bor i det skyddade boendet ska kunna leva ett liv fritt från våld. Likaså att erbjuda samtalsstöd till våldsutsatta och våldsutövare, som serviceinsats eller bistånd. Samtalsstödet kan ske genom fysiska besök, telefonkontakt, via Skypemöten och/eller genom att ge behandlande personal i avtalskommunerna konsultation och vägledning i ärenden som rör målgruppen.

Kommunens invånare har även möjlighet att ställa frågor om våld i nära relation till personal på Samtalsmottagningen (tidigare benämnt Kriscentrum) genom en chatt-funktion.

3.5 Utbildning och kompetensutveckling

Alla medarbetare inom socialförvaltningen (som arbetar med brukare) ska i samband med anställning genomgå Socialstyrelsens webbutbildning för att få en grundläggande kunskap om våld i nära relationer. Därefter uppmärksammas arbetet med våld i nära relationer i samband med förvaltningens VIN-månad, där det riktlinjer och rutiner ses över och säkerställs att de är förankrade i hela förvaltningen. Inom vuxnenheten, barn- och ungdomsenheten samt inom råd- och stödenheten sker en mer kontinuerlig kompetensutveckling kring våld i nära relationer. Riktade utbildningsinsatser genomförs/har genomförts avseende bland annat sexuella övergrepp, FREDA-bedömning, PATRIARK, samtals teknik om hur man bemöter såväl vuxna som barn och unga som blivit utsatta för våld. Vid behov bjuds även externa föreläsare in. De intervjuade lyfter att det finns god tillgång och möjlighet till utbildning såväl internt som externt, som medarbetarna både har möjlighet och uppmuntras att delta i.

Ytterligare en del av kompetensutvecklingen är den metodhandledning som samtliga medarbetare får, de ärendegenomgångar som görs samt extern handledning. I teamen finns också utrymme till att lyfta frågor för diskussion på arbetsplatsträffar etc. Det sker också en regelbunden omvärldsbevakning, som 1:e socialsekreterare ansvarar för, som bidrar till att hålla medarbetarna uppdaterade kring bland annat ny forskning, nya lagar och JO-beslut.

3.5.1 Bedömning

Vi bedömer att nämnden har säkerställt att det finns en grundläggande kunskap hos medarbetarna inom socialförvaltningen, som kan komma i kontakt med målgruppen. Samtliga anställda genomgår utbildning kring våld i nära relationer i samband med anställning. De medarbetare som arbetar riktat med dessa frågor ges också möjlighet till fortlöpande utbildning och kompetensutveckling för att hålla sig uppdaterade inom området och kring nyheter inom området. Genom förvaltningens VIN-månad finns också goda förutsättningar för att hålla frågan aktuell och säkerställa att medarbetarna inom förvaltningen upprätthåller kunskap om området.

3.6 Återrapportering till nämnden

Nämnden har, som tidigare nämnt, inte tagit fram några mål avseende arbetet med våld i nära relationer. Den har inte heller efterfrågat formell uppföljning inom området. Nämnden får dock löpande del av nyckeltal som bland annat berör våldsärenden. De intervjuade uppger också att detta är en fråga som regelbundet lyfts av nämndens ledamöter, genom att de ställer frågor och vill ta del av information om det arbete som bedrivs i förvaltningen.

Den formella återrapportering som sker till nämnden är i samband med en månadsvis rapportering av nyckeltal. I denna redovisas ett antal nyckeltal, exempelvis avseende inkomna anmälningar, ansökningar och inkommen information om våldsutsatta barn och unga, nya aktualiseringar avseende våldsutsatta, antal vuxna som erhållit/erhåller insatser, antal vuxna i skyddat boende. I nämndens verksamhetsberättelse lämnas även där viss återrapportering kring det arbete som bedrivs inom området, såväl avseende den riktlinje och rutiner som upprättats som delar av det arbete som bedrivs i enheterna inom IFO. I verksamhetsberättelsen ges nämnden också möjlighet att följa utvecklingen av orosanmälningar (barn och unga) samt beviljade insatser (vuxna). Därutöver följs en rad nyckeltal upp för verksamheten, som presenteras i bilaga till verksamhetsberättelsen. De avser dock hela verksamheten och inte specifikt avseende våldsutsatta eller barn som bevittnat våld. Verksamhetsberättelsen uppges komma att utvecklas från och med 2022 och framåt, där samtliga enheter i ett separat avsnitt ska ange hur de arbetar med våld i nära relation.

3.6.1 Bedömning

Som framgår av avsnitt 3.2 så har inte socialnämnden fastställt mål och handlingsplan för arbetet med våldsutsatta och barn som bevittnat våld, vilket är ett krav enligt gällande föreskrifter. Detta innebär att det inte heller sker någon uppföljning av detta som återrapporteras till nämnden.

Den återrapportering som nämnden erhåller, exempelvis genom den information som lämnas månadsvis samt i verksamhetsberättelsen, gör att nämnden kan hålla sig uppdaterad kring det arbete som bedrivs i förvaltningen. Nämnden uppges också vara

engagerade och angelägna om att hålla sig informerade om det arbete som bedrivs avseende våld i nära relationer. Då styrning och uppföljning av arbetet inte utgår från mål eller uppdrag från nämnden bedömer vi att nämnden kan stärka/tydliggöra sin styrning inom området.

3.7 Ärendegranskning

Inom ramen för granskningen har ett urval gjorts, där 9 ärenden¹⁰ för en fördjupad granskning. Ärendena har valts ut för att spegla hela målgruppen, barn och unga (0-18 år). Ärendena har slumpmässigt valts ut utifrån en sammanställning av inkomna anmälningar med orsakskod "bevittnat/lever med våld i hemmet" respektive "hedersrelaterat våld/hot" (där utredning inletts).

För att få så aktuella ärenden som möjligt så har urvalsperioden begränsats till 1 januari 2021 – 31 maj 2022, för att i möjligaste mån säkerställa att ärendena är avslutade (förutsatt att utredningstiderna hållits). Ärendegranskningen har fokuserat på utvalda kontrollpunkter för att säkerställa att gällande krav i lagar och föreskrifter såväl som interna riktlinjer efterlevs gällande hantering och dokumentation av ärenden från aktualisering till beslut. De kontrollpunkter vi utgått ifrån är:

- Har en förhandsbedömning och akut skyddsbedömning gjorts omedelbart?
- Har beslut om att inleda utredning fattats inom två veckor efter att förhandsbedömning är gjort?
- Har vårdnadshavare informerats om att utredning har inletts?
- Har barnet/den unge fått komma till tals i utredningen?
- Har beslutet kommunicerats till vårdnadshavaren (och den unge om denne är över 15)?
- Har utredningen avslutats inom 4 månader?

¹⁰ Urvalet omfattade 10 ärenden, men då ett ärende var pågående lyftes detta ut ur granskningen.

3.7.1 Resultat av ärendegranskning

Förhandsbedömning

Ärendegranskningen visade att i merparten av de granskade ärendena har en skyddsbedömning gjorts omedelbart (dvs. samma dag) efter att anmälan inkommit. I fyra av de granskade ärenden har detta inte skett, vilket då förklaras av att barnen befunnit sig på skyddat boende vid tidpunkten för anmälan alternativt att barnen inte befunnit sig i landet vid tidpunkten för anmälan.

Beslut om att inleda utredning

I samtliga av de granskade ärenden har beslut om att inleda utredning fattats inom 14 dagar efter att anmälan inkommit.

Information till vårdnadshavare

Endast i ett av de granskade ärendena framgår det på ett tydligt sätt av beslutsunderlaget att vårdnadshavare har delgetts information om att utredning inletts. I sex av ärendena framgår det av journalanteckningar alternativt förhandsbedömning att information har skett. I två av de granskade ärenden har information till vårdnadshavare inte skett, då vårdnadshavare inte kunnat nås då de ej befunnit sig i landet.

Barnsamtal

I tre av de granskade ärendena har barnsamtal inte genomförts, dels på grund av ålder och kognitiva förutsättningar, dels då det inte varit möjligt på grund av att barnen inte befunnit sig i landet.

I övriga granskade ärendena har barnsamtal genomförts. I två av dessa ärenden har barnen inte önskat enskilda samtal, utan önskat gemensamt samtal med övriga syskon. I ett av ärendena har samtal med barnet förts, det framgår dock inte av beslutsunderlaget.

Kommunicering

I två av de granskade ärendena har kommunikering inte skett, vilket förklaras av att vårdnadshavare inte gått att nå då de inte befunnit sig i landet. I ytterligare ett ärende saknas information om kommunikering ske eller ej.

I övriga granskade ärenden har kommunikering skett i enlighet med gällande rutiner. Det framgår dock inte av beslutsunderlagen på ett tydligt sätt att så skett i samtliga fall.

Avslut av utredning inom fyra månader

Samtliga av de granskade ärendena har avslutats inom ramen för de lagstadgade fyra månaderna.

Övriga iakttagelser

Insats har beviljats i ett av de granskade ärendena, som omfattat stöd till en av vårdnadshavarna. I övriga fall har vårdnadshavare avböjt insats. Beslut om att uppföljning ska ske, trots att insats inte beviljats har skett i ett av de granskade ärendena.

3.7.2 Bedömning

Av de beslutsunderlag vi tagit del av framgår i huvudsak de delar som beslutsunderlaget ska innehålla enligt lag och föreskrifter. Vi har dock noterat att det i några fall inte anges på ett tydligt sätt hur utredningen har genomförts, i enlighet med kommentarer ovan. Detta behöver dock inte vara avgörande för utredningens kvalitet, då det i ett flertal fall finns dokumenterade i respektive akt, i form av journalanteckningar eller liknande. För att säkerställa kvaliteten i beslutsunderlagen är det dock viktigt att säkerställa att all väsentlig information även framgår av beslutsunderlagen, vilket bedöms kunna utvecklas.

4 Slutsats och rekommendationer

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att nämnden inte i tillräcklig utsträckning har säkerställt att det arbete som bedrivs i verksamheten avseende våld i nära relationer sker på ett ändamålsenligt sätt, utifrån gällande lagar och föreskrifter. Vår bedömning grundar sig i att nämnden inte har fastställt några mål för verksamheten. Styrning och uppföljning av verksamheten inte utgår därmed inte från av nämnden beslutade mål och riktlinjer, vilket inte är förenligt med Socialstyrelsens föreskrifter (2014:4).

Granskningen har dock visat att det i stor utsträckning finns upprättade riktlinjer och rutiner som stöd för handläggarna i arbetet. Det genomförs också löpande egenkontroller för att säkerställa att de efterlevs. Vidare bedöms det finnas goda organisatoriska förutsättningar för att bedriva verksamheten på ett ändamålsenligt sätt vad gäller ansvarsfördelning och kompetens hos de som arbetar med målgruppen, samt de som indirekt kan komma i kontakt med målgruppen. Det bedöms också finnas goda förutsättningar för samverkan såväl internt som externt, även om utrymme finns för förbättring framförallt vad gäller stöd till ett mer långsiktigt boende i annan kommun.

Hantering av orosanmälningar som rör barn som utsatts för eller bevittnat våld bedöms fungera väl. Det finns riktlinjer och rutiner för detta och de intervjuade uppger också att det fungerar väl, men att det finns svårigheter i arbetet med bland annat ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck. Detta grundar sig dock inte i bristande rutiner, utan om att området är komplext och det finns svårigheter att nå fram till de personer som insatserna riktar sig till. Genomförd ärendegranskning visar att handläggningen av ärenden i huvudsak fungerar på ett ändamålsenligt vis, i enlighet med gällande lagar, föreskrifter och interna styrdokument. Vi har dock noterat att det finns utrymme för förbättring avseende bland annat dokumentation, där all information inte framgår på ett tydligt sätt av beslutsunderlag. Detta medför en risk att den som fattar beslut i ärendena inte får den samlade bilden av utredningen.

4.1 Rekommendationer

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi socialnämnden att:

- Fastställa mål för arbetet med våldsutsatta, barn som bevittnat våld och våldsutövare (i enlighet med SOSFS 2014:4/HSLF-FS 2022:39¹¹)
- Ta fram en handlingsplan som tydliggör när och hur målen ska uppnås
- Säkerställa att uppföljning och återrapportering kring arbetet mot våld i nära relationer sker:
 - utifrån uppsatta mål
 - i den utsträckning och omfattning som nämnden behöver för att kunna följa arbetet samt vidta åtgärder där så krävs
- Säkerställa att gällande riktlinjer och rutiner ses över, och vid behov revideras, utifrån de nya föreskrifter (HSLF-FS 2022:39) som träder i kraft 1 november 2022.

Datum som ovan

KPMG AB

John Martinsson
Kommunal revisor

Liz Gard
Certifierad kommunal revisor

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.

¹¹ Att målen ska omfatta även arbetet med våldsutövare är ett förtydligande i de nya föreskrifterna avseende våld i nära relationer (HSLF-FS 2022:39)